

pen
VLAANDEREN

JAARVERSLAG 2024

VOORAF

2024 was een slecht jaar voor de wereld. Uit allerlei indicatoren blijkt dat persoonlijke en maatschappelijke vrijheden wereldwijd steeds meer beknot worden. Autoritarisme is in opmars, en zelfs in democratische landen staat de vrijheid van denken en spreken onder druk. Dat betekent dat er voor organisaties zoals PEN Vlaanderen iedere dag opnieuw zeer veel werk op de plank ligt.

Dankzij de professionalisering die we vorig jaar hebben ingezet, heeft PEN Vlaanderen in 2024 zowel zijn actieradius als zichtbaarheid in de publieke ruimte duidelijk vergroot. We hebben de door ons voorgenomen activiteiten kunnen realiseren, en wanneer er door het politieke tumult in de wereld een dringende actie nodig was, hebben we nog extra activiteiten opgezet om steeds de vinger aan de pols van de wereldpolitiek te houden. We hebben onze missie beter kunnen uitdragen door zichtbaarder aanwezig te zijn in het literaire veld en in het publieke debat, waardoor we merken dat partnerorganisaties en schrijvers makkelijker hun weg naar ons vinden.

Die missie blijft onveranderd: het bevorderen en verdedigen van de vrijheid van meningsuiting door middel van literatuur, taalkundige diversiteit en wederzijds respect en tolerantie over grenzen heen. En deze missie heeft steeds sterkere schouders nodig in onze wereld die alsmaar meer getekend wordt door repressie en geweld. In een wereld vol polarisering is PEN organisatie des te belangrijker: om ruimte te blijven creëren voor literatuur, taal, ideeën, meningen, verbinding, debat en dialoog.

We trachten er mee voor te zorgen dat het literaire veld inclusiever en diverser wordt, met podium- en publicatiekansen voor schrijvers van verschillende achtergronden. We verdedigen de vrijheid van meningsuiting door de situatie van bedreigde en gevangen schrijvers in de aandacht te brengen en te verbeteren. En we ondersteunen schrijvers in gevaar door in onze PEN-flat directe hulp te bieden. Het voorbije jaar hebben wij zes nieuwe bestuursleden mogen verwelkomen. Dat is heel mooi nieuws voor het vrije woord, want een groter bestuur betekent: nieuwe en meer schouders waar auteurs in nood op kunnen steunen. Met de vernieuwde ploeg schrijven we een nieuw hoofdstuk in het mooie verhaal van PEN Vlaanderen. Bij het schrijven van dat nieuwe hoofdstuk, zullen we de geest indachtig blijven van een van de mooiste passages uit een van de mooiste Amerikaanse romans: 'Ten oosten van Eden' van John Steinbeck. Deze epische roman die net zozeer van literair vernuft als van levenswijsheid en menselijkheid getuigt, bevat een reflectie van de verteller die als motto van PEN Vlaanderen zou kunnen dienen en die de synthese vormt van ons streven.

'En dit geloof ik: dat de vrije onderzoekende geest van de individuele mens het waardevolste op de wereld is. En hier zou ik voor vechten: de vrijheid van geest, om te gaan in iedere richting waarin hij gaan wil, zonder dwang. En hier zou ik tegen strijden: een gedachte, een geloof of een gouvernement dat het individu beperkt of vernietigt. Dit ben ik en dit doe ik. Ik kan begrijpen waarom een systeem volgens een bepaald patroon opgezet, de vrije geest moet vernietigen, want die is het enige dat, bij onderzoek, een systeem kan vernietigen. Zeker kan ik dat begrijpen, en ik haat het en ik zal ertegen strijden, voor dat ene dat ons onderscheidt van de oncreatieve dieren. Als de verrukking gedood wordt, zijn wij verloren.'

Alicja Gescinska, voorzitter PEN Vlaanderen

DIT WAS 2024!

27 nieuwe leden

5 nieuwe
bestuurders

Free the Word!
met 5 Lege Stoelen

Een prachtige prestatie
van het PEN loopt-team
op de Ten Miles

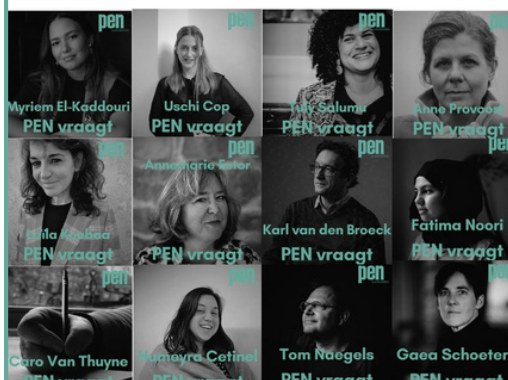
2 boeiende flatgasten

17 keer PEN op het podium

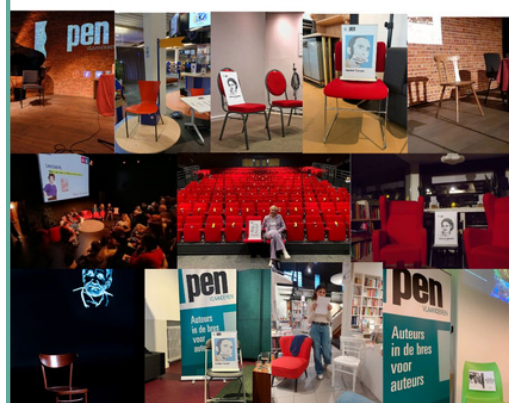
12 PEN vraagt -
interviews op onze site

4 nieuwe PEN-auteurs en
mentoren

61 Lege Stoelen op
literaire podia

2 PEN-disputen

Nota van PEN Vlaanderen naar
aanleiding van de controversie rond
Herman Brusselmans

Onze PEN leest- boekenkast

INHOUDSTAFEL

- 1.DE PEN-FLAT
- 2.LITERAIRE EVENEMENTEN
- 3.DE LEGE STOEL
- 4.ONDERSTEUNING VAN SCHRIJVERS
- 5.PEN-DISPUTEN
- 6.PEN-AUTEURS
- 7.PEN IN DE GEVANGENIS
- 8.DAG VAN DE PERSVRIJHEID
- 9.SCHOOLLEZINGEN
- 10.HET VRIJE WOORD HIER BIJ ONS
- 11.HET VRIJE WOORD IN DE WERELD
- 12.WRITERS IN PRISON COMMITTEE
- 13.WOMENS WRITERS COMMITTEE
- 14.INTERNATIONALE SAMENWERKINGEN
EN CONGRESSEN
- 15.PEN LOOPT
- 16.COMMUNICATIE
- 17.HET PEN-TEAM

Flatgaste Nada Al Khawwam, met Ine Van Agtmaal en Patricia De laet van het flatteam & Alicja Gescinska en Ellen Van Pelt

1. PEN-FLAT

Onze PEN-flat in Antwerpen maakt deel uit van het ICORN-vluchtstedennetwerk (International Cities Of Refuge Network). ICORN vangt schrijvers in gevaar op en biedt hen een begeleidingsprogramma van twee jaar aan. Gezien de moeilijkheden om in België een visum aan te vragen, vangen we in onze PEN-flat ex-ICORN-residenten op. Deze schrijvers hebben al een visum en kunnen daardoor bij ons verblijven.

Zowel ICORN als de residenten zelf geven aan dat deze residenties bijzonder waardevol zijn voor hen. In hun nieuwe gastland zijn gevluchte schrijvers vaak in beslag genomen door hun integratie, waardoor ze weinig aan schrijven toe komen. In onze PEN-flat krijgen ze de ruimte en de tijd om aan een literair project te werken.

Terwijl we in het verleden vaak schrijvers uitnodigden voor kortere residenties van enkele maanden, werken we nu zoveel mogelijk met residenties van een half jaar. Deze aanpak zorgt ervoor dat we meer tijd hebben om de schrijvers te leren kennen en hen in nauwer contact kunnen brengen met de literaire wereld in Vlaanderen.

Onze vrijwilligers zorgden ook in 2024 voor een warm onthaal van de flatgasten, gingen met hen op stap en organiseerden een welkomst- en afscheidsetentje. Daarnaast vertaalden we van onze gasten een fragment van hun werk, zodat ze we hen ook konden programmeren op podia in Vlaanderen. =

We houden nog steeds contact met PEN Belarus, maar zij hadden het afgelopen jaar geen nieuwe vragen voor ons voor een tijdelijke opvang voor schrijvers die bedreigd en gevisieerd worden door het regime in hun land.

We kregen ook het bezoek van Wagner Schwartz, die in 2022 in de flat verbleef en ons trots het boek kwam tonen dat hij tijdens zijn residentie schreef.

In 2024 verbleven de volgende schrijvers in onze PEN-flat. U vindt bij elk van hen een link naar een interview op onze website.

AHMEDUR CHOWDHURY (TUTUL)

Van eind november 2023 tot mei 2024 verbleef de Bengaalse uitgever, hoofdredacteur en auteur Ahmedur Chowdhury – Tutul, voor de vrienden – in onze flat. In hoofdstad Dhaka beheerde Chowdhury jarenlang het invloedrijke tijdschrift *Shuddhashar* (*Free Voice*). Na een aanslag op zijn uitgeverij, die hij ternauwernood overleefde, vluchtte hij met de hulp van ICORN naar Noorwegen.

We lieten enkele van Tutuls gedichten vertalen naar het Nederlands. Zo kon hij zijn gedichten voorlezen (met projectie van de vertaling) tijdens *Tussen de Letters* in Heist-op-den-Berg en op onze Algemene Vergadering.

Tutul gaf ook een gastcollege aan de universiteit in Leuven. Daarnaast vertaalden we een essay van hem over de aanslag op zijn uitgeverij. Dit essay vindt u [hier](#) op onze website.

PEN-vrijwilliger Patricia De Laet interviewde Tutul voor onze website. Het interview leest u [hier](#).

NADA AL KHAWWAM

Van juni 2024 tot december 2024 verbleef Nada Al Khawwam in onze flat. Ze is een Iraakse dichter, journalist en Arabist die opgroeide in Bagdad. Ze moest haar thuisland verlaten vanwege bedreigingen.

Nada woont ondertussen in Berlijn en publiceerde daar haar eerste bundel in Duitse vertaling. Ook Nada trad op tijdens *Tussen de Letters* met een Nederlandse vertaling van haar poëzie.

Het interview met haar leest u [hier](#).

Free the Word!

2. LITERAIRE EVENEMENTEN

PEN Vlaanderen is geen 'gewone' literaire organisatie. Het organiseren van literaire evenementen is niet onze primaire doelstelling, maar een middel om onze missie tot leven te brengen en uit te dragen: het bevorderen van het vrije woord.

Mede daarom, maar ook gezien de kleinschaligheid van onze organisatie, verkiezen we om ons als 'koekoeken' te nestelen in bestaande literaire evenementen. Dit zorgt er tevens voor dat we telkens een nieuw publiek bereiken.

We beginnen ons overzicht met *Free the Word!*, onze jaarlijkse hoogmis van het vrije woord. Daarna overlopen we de evenementen uit 2024 chronologisch.

FREE THE WORD!

Free the Word! is het jaarlijkse evenement van PEN Vlaanderen ter gelegenheid van de Dag van de Gevangen Schrijver. De editie van 2024 vond plaats op 17 november in het Wagehuys in Leuven, in samenwerking met 30CC, en had als centrale thema de Lege Stoel. Met de Lege Stoel als object op scène vroegen we aandacht voor auteurs die gevangen zijn genomen of de mond worden gesnoerd. Onze vijf PEN-ambassadeurs stonden stil bij de penibele situatie van hun collega's in het buitenland.

Deze editie van *Free the Word!* bevatte bijdragen van Aya Sabi, Erik Vlamincx, Annemie Struyf, Lize Spit (video) en David Van Reybrouck (audio). Zij brachten hulde aan Narges Mohammadi (Iran), Ales Bialecki (Belarus), Mahvash Sabet (Iran), Maria Christina Garrido Rodriguez (Cuba) en Galal El-Beheiry (Egypte).

De livemuziek werd verzorgd door Farnoosh Khodadadeh, die zich laat inspireren door Iraanse en Perzische tradities. PEN-voorzitter Alicja Gescinska leidde de avond in en afronden deden we met een column van het alter ego van Erik Vlamincx genaamd Dikke Freddy, de brievenschrijver met het grote hart. Hij richtte zich deze keer tot onze voorzitter. De brief van Dikke Freddy en het antwoord van onze voorzitter leest u [hier](#) op onze website.

We konden deze keer, dankzij de samenwerking met 30cc, rekenen op een mooi gevulde zaal.

*Aya Sabi en haar Lege Stoel
voor Narges Mohammadi*

MET OEKRAÏNE IN HET HART

Op vrijdag 23 februari 2024 herdachten we in AMOR de trieste verjaardag van twee jaar oorlog in Oekraïne. Voor een volle zaal lazen Johan de Boose, Nelli Kotilevich, Aleksey Yudin en Monique Bol Oekraïense poëzie. Muzikanten Lev Adamov en Oleksii Soldatov zorgden voor de muziek. PEN Vlaanderen plaatste ook een Lege Stoel voor de schrijfster Victoria Amelina, lid van PEN Oekraïne. Ze bracht aan het front verslag uit over oorlogsmisdaden en overleed in 2023 aan haar verwondingen na een Russische raketaanval.

Dit event was een eerste samenwerking met Pax Christi Vlaanderen.

5 UUR VOOR 5 JAAR - JULIAN ASSANGE

11 april 2024 markeerde de vijfde verjaardag van Assanges gevangenschap in Belmarsh. Samen met onze collega's van PEN Belgique Francophone (de samenwerking was een primeur) en de ULB organiseerden we een event om Julian Assange moreel te ondersteunen en het belang te onderstrepen van de democratische waarden en fundamentele vrijheden die bedreigd worden in de zaak Assange.

Het werd een prachtig event, met veel publiek. Journalisten en academici lichtten de zaak Assange toe, muzikanten zorgden voor intermezzo's en 60 schrijvers van verschillende nationaliteiten lazen *Het proces* van Kafka voor. Ook vertegenwoordigers van Belgische politieke partijen kwamen aan het woord.

Op 24 juni 2024 kwam het heuglijke nieuws dat Julian Assange werd vrijgelaten. We danken allen die mee met ons campagne voerden en ons event voor Assange ondersteunden. Tegelijk zijn we samen met PEN International bezorgd over het feit dat Assange schuldig werd bevonden. Dit schept een gevaarlijk precedent voor iedereen die misstanden aan de kaak wil stellen en politici ter verantwoording wil roepen.

OEIGOERSE LITERATUUR TIJDENS DRUK IN LEUVEN

Ons erelid, de Oeigoerse schrijver Perhat Tursun, is 'verdwenen'. Hij werd opgepakt door de Chinese autoriteiten en veroordeeld tot zestien jaar gevangenschap. De met hem bevriende auteur Tahir Hamut Izgil leeft in ballingschap in Amerika.

In samenwerking met *Druk in Leuven* organiseerden we op zondag 28 april 2024 een lezing over Oeigoerse literatuur. Schrijver en dichter Peter Verhelst bracht de teksten van Tursun en Izgil tot leven en PEN-lid en schrijver Sven Peeters interviewde Stijn Deklerck (Amnesty International Nederland) en Ahmedjan Kasim (Oeigoers schrijver en activist) over het precaire lot van de Oeigoeren en hun literatuur.

BOEKVOORSTELLING SAMUEL BAKER BYANSI

Op 23 mei organiseerden we in samenwerking met de Groene Waterman een boekvoorstelling voor *From Watchdogs to traitors*, het boek van onderzoeksjournalist, persvrijheid- en mensenrechtenactivist Samuel Baker Byansi. We leerden Byansi vorig jaar kennen via het PEN Emergency Fund. Hij leefde toen al maanden op straat in Brussel. We contacteerden Vluchtelingenwerk Vlaanderen en met hun hulp konden we ervoor zorgen hij onderdak vond in een asielcentrum. Sindsdien houden we contact met hem en ondersteunen we hem zo veel mogelijk. Hij maakt ook deel uit van onze PEN-auteurs (zie verder). Met deze boekvoorstelling wilden we aandacht geven aan zijn boek en hem erkennen als schrijver.

Tijdens de boekvoorstelling interviewde auteur en PEN-lid Koen Peeters Byansi. Hij bracht een pakkende getuigenis over de persvrijheid in Rwanda en over de hoge prijs die hij betaalt voor zijn strijd voor een onafhankelijke pers. Schrijfster Fatima Noori bracht een Lege Stoel voor Bahati Innocent, een Rwandese dichter die op 7 februari 2021 'verdween'.

BOEKVOORSTELLING STIL VERZET

Op 25 september organiseerden we samen met het Vermeylenfonds en het Letterenhuis de boekvoorstelling van *Stil verzet. De oorlogsjaren van August Vermeylen 1939-1945* van Hans Vandevoorde. Vermeylen stond mee aan de wieg van de internationale en de Vlaamse PEN-afdeling.

LET IT BRING HOPE

Op maandag 7 oktober 2024 was het precies een jaar geleden dat Hamas Israël binnenviel en vervolgens het Israëlische geweld in de Gazastrook oplaaidde. Sindsdien zijn er toenemende schendingen van de vrijheid van meningsuiting, waaronder het intimideren en vermoorden van journalisten en het systematisch monddood maken van kritische stemmen. Tijdens ons online-event *Let it bring hope* stonden we stil bij de schrijnende situatie in Gaza en herdachten we de slachtoffers aan beide kanten.

PEN-bestuurslid Sigrid Wallaert interviewde Djûke Poppinga. Zij vertaalde *Een tuin voor verloren benen* van de Palestijnse schrijver, journalist en psycholoog Mahmoud Jouda. Daarnaast nam ook Midden-Oosten-expert Koert Debeuf deel aan het gesprek.

OPNIEUW BEGINNEN IN EEN NIEUW THUISLAND

Sinds de zomer van 2024 begeleidt PEN Vlaanderen vijf gevluchte auteurs die in Vlaanderen wonen. Zij zijn de PEN-auteurs (zie verder). Op 10 november traden onze PEN-auteurs voor het eerst voor het voetlicht. Ze deden dat samen met hun mentoren, Vlaamse schrijvers die de PEN-auteurs bijstaan.

Met Zeenat Afzali (Afghanistan) en Uschi Cop & Saskia de Coster, Hani Bairie (Palestina) en Anne Provoost, Mirjana Maric (Servië) en Sven Peeters, Sergej Sjamanov (Oekraïne) en Peter Vermeersch en Samuel Baker Byansi (Rwanda) en Gie Goris.

SCHRIJVERS VOOR OEKRAÏNE

Op 19 oktober nam PEN Vlaanderen deel aan een benefiet van Protect Ukraine, een organisatie die als missie heeft hulpgoederen en beschermingsmateriaal (denk aan helmen, kogelvrije vesten en traumakits) aan te kopen en in te zamelen om ze ter plaatse af te geven.

Ons bestuurslid Max Greyson nam de rol van gastheer op zich en praatte de avond aan elkaar. Olaf Koens, Iris Koppe, Jaap Scholten, Lisa Weeda en Tommy Wieringa lazen eigen teksten voor over de Russische grootschalige invasie van Oekraïne. Ook onze voorzitter, Alicja Gescinska, nam deel aan het evenement. Ze droeg de Lege Stoel op aan drie kunstenaars die niet meer onder ons zijn: Yuri Kerpatenko, de dirigent in Cherson die in oktober 2022 weigerde om deel te nemen aan een concert voor de Russische bezetter en prompt werd doodgeschoten; Viktoria Amelina, PEN-lid en een gelauwerde schrijfster die stierf bij een aanval op een pizzarestaurant in Kramatorsk in juli 2023; Nika Kozjoesjko, de jonge en beloftevolle dichteres en kunstenares die eind augustus 2024 in Charkiv bij een bombardement werd gedood.

Nadien las Alicja een fragment voor uit het Charkiv-dagboek van Tetjana Teren, die momenteel directeur is van PEN Oekraïne.

INTERVIEW MET ANDREJ KOERKOV – CROSSING BORDER

Op donderdag 31 oktober trok het Crossing Border festival in de Arenbergschouwburg in Antwerpen de boekenmaand op gang, met een mix van muziek en literatuur. Op het programma stond onder meer een interview met de Oekraïense schrijver Andrej Koerkov, ex-voorzitter en erelid van PEN Ukraine.

PEN-bestuurslid Max Greyson begon met een Lege Stoel voor Victoria Amelina. Daarna interviewde hij Koerkov in een overvolle BLACKBOX-zaal

OEIGOERSE LITERATUUR TIJDENS FESTIVAL VAN DE GELIJKHEID

Tijdens het Festival van de Gelijkheid presenteerden we op 12 december een panelgesprek over de onderdrukking van de Oeigoeren. Sven Peeters modereerde het gesprek met Oeigoers activist en schrijver Ahmedjan Kasim. Ze bespraken het lot van de Oeigoerse literatuur en de impact van Chinese repressie. Annemarie Estor las fragmenten van Oeigoerse auteurs voor, en filosofe Alicja Gescinska, voorzitter van PEN Vlaanderen, opende met een welkomstwoord. Mounir Eddib verzorgde de live-illustraties tijdens deze avond.

TUSSEN DE LETTERS

Tussen de Letters is een literaire avond van boekhandel het Voorwoord in Heist-op-den-Berg. PEN Vlaanderen heeft daar sinds de start van dit literaire podium een vast luik waarin we een Lege Stoel brengen en een auteur voorstellen.

In 2024 stonden voor ons op zes avonden Ahmedur Chowdhury, Hani Albayari, Max Greyson (die Oekraïense poëzie voorlas), Boris Korkmazov, Nada Al Khawwam en Reem Younes op het podium in Heist-op-den-Berg. Zij brachten voor een volle en geïnteresseerde zaal een stuk eigen proza of poëzie.

Lize Spit en haar Lege Stoel

3. DE LEGE STOEL

De Lege Stoel staat symbool voor auteurs die wegens gevangenschap niet aanwezig kunnen zijn, maar van wie we toch de stem willen laten horen.

We plaatsen een lege stoel op het podium en vragen vijf minuten aandacht voor een schrijver die ergens ter wereld – in het beste geval – een gevangenisstraf uitzit wegens het hebben van een eigen mening. In andere gevallen is de auteur vermoord of verdwenen. We vertellen het publiek over deze schrijver en brengen een fragment uit zijn of haar werk.

In 2024 hebben we er verder op ingezet om **zoveel mogelijk Lege Stoelen op literaire podia** te brengen. Dit deden we deels door zelf op elk evenement van PEN Vlaanderen een Lege Stoel centraal te zetten. Daarnaast brengen onze bestuursleden tijdens hun lezingen en podia een Lege Stoel voor ons erelid, de Oeigoerse schrijver Perhat Tursun.

Van onschatbare waarde voor onze Lege Stoelen-campagne zijn **onze vijf PEN-ambassadeurs** Lize Spit, Aya Sabi, Erik Vlamincx, Annemie Struyf en David Van Reybrouck, die op hun lezingen telkens een Lege Stoel voor 'hun' gevangen collega brengen.

Dit is de indrukwekkende lijst van de 61 Lege Stoelen die in 2024 op literaire podia te zien en te horen waren.

Donderdag 4 januari: in Oostende tijdens *Leesgoesting*

Maandag 8 januari: in Antwerpen tijdens de Verloren

Maandaglezing

Donderdag 11 januari: in Deurne in Cinema Rix

Maandag 15 januari: in Leuven in de gevangenis Leuven-Centraal

Vrijdag 19 januari: in Hulshout bij een Davidsfondslezing,

Zondag 21 januari: in Westerlo tijdens *Toast Literair*

Dinsdag 30 januari: in Heist-op-den-berg tijdens *Tussen de Letters*

Vrijdag 23 februari: in Borgerhout bij Amor tijdens *Met Oekraïne in het hart*

Dinsdag 27 februari: in Heist-op-den-berg tijdens *Tussen de Letters*

Donderdag 1 februari: in Oostende tijdens *Leesgoesting*

Donderdag 8 februari: in Woensdrecht tijdens een lezing van Erik Vlamincx

Dinsdag 20 februari: in Lede tijdens een lezing in de Schrijfacademie

Donderdag 29 februari: in Schilde tijdens een lezing van Erik Vlamincx

Zondag 3 maart: in Diest op de maandelijkse Boekenmarkt-lezing

Woensdag 6 maart: in Hoogdele bij een lezing van Annemie Struyf

Donderdag 7 maart: in Oostende bij *Leesgoesting*

Woensdag 13 maart: in Avelgem bij een Dikke Freddy-lezing

Vrijdag 15 maart: in Kapellen bij een lezing voor Groen!

Vrijdag 22 maart: in Antwerpen bij een reünie van docenten van de Karel de Grote Hogeschool

Dinsdag 26 maart: in Heist-op-den-Berg bij *Tussen de Letters*

Donderdag 28 februari: in Sint-Niklaas bij een Dikke Freddy-lezing in de bib

Donderdag 4 april: in Oostende bij *Leesgoesting*

Donderdag 11 april: in Brussel bij het event voor Julian Assange

Donderdag 23 mei: in Antwerpen bij de boekvoorstelling van Samuel Baker Byansi

Zondag 28 april: in Leuven tijdens *Druk in Leuven*

Dinsdag 30 april: in Heist-op-den-Berg bij *Tussen de Letters*

Donderdag 2 mei: in Oostende bij *Leesgoesting*

Vrijdag 3 mei: in Brussel tijdens *Difference Day*

Vrijdag 3 mei: in Mechelen bij een colloquium voor maatschappelijk werkers

Zondag 2 juni: in Westerlo bij het 20-jarig jubileum van de bib

Woensdag 5 juni: in de gevangenis van Ruislede bij een optreden van Dikke Freddy forever

Donderdag 6 juni: in de gevangenis van Dendermonde bij een optreden van Dikke Freddy forever
Zaterdag 8 juni: in Brussel op een feestviering van de Gezinsbond
Maandag 17 juni: in Geel bij de lezing *Op de vlucht*
Zondag 21/7: Gent, in de KANTL
Zondag 1/9: Diksmuide, op de IJzerbedevaart
Vrijdag 13/9: Brussel, ULB openingsceremonie van het academiejaar
Maandag 16/9: Duffel, bibliotheeklezing
Woensdag 25/9: Antwerpen, Letterenhuis, boekverstelling *Stil Verzet*
Zondag 6/10: online, *Let there be hope*
Dinsdag 8/10: Schoten, Humanistisch Verbond
Donderdag 10/10: Koksijde, Vermeylenfondslezing
Dinsdag 15/10: Gent, gastcollege
Dinsdag 15/10: Gent, *Ladies on the road*
Donderdag 17/10: Kasterlee, lezing voor het gemeentepersoneel
Donderdag 17/10: Kasterlee, bibliotheeklezing
Zaterdag 19/10: Antwerpen, *Schrijvers voor Oekraïne*
Dinsdag 29/10: Heist-op-den-Berg, *Tussen de Letters*
Donderdag 31/10: Antwerpen, *Crossing Border*
Woensdag 6/11: Antwerpen, PEN-lezing in de gevangenis
Dinsdag 12/11: Lille, bibliotheeklezing
Woensdag 13/11: Edegem, Davidsfondslezing
Donderdag 14/11: Klara, *Espresso*
Zaterdag 16/11: Antwerpen, VAV-congres
Zondag 17/11: Leuven, *Free the Word!*
Maandag 18/11: Gent, Gastcollege faculteit Letteren UGent
Dinsdag 19/11: Schilde, Ummagumma-lezing
Dinsdag 26/11: Heist-op-den-Berg, *Tussen de Letters*
Donderdag 28/11: Leuven, lezing *Het Hoge Noorden*
Zaterdag 30/11: 24 uur van Permeke
Donderdag 12/12: Festival van de Gelijkheid

4. ONDERSTEUNING VAN SCHRIJVERS

Fatena Al Ghorra

Hoewel Fatena Al Ghorra veilig uit Gaza kon terugkeren, blijft haar situatie moeilijk. We ondersteunden haar onder andere door een financiële bijdrage aan haar boekvoorstelling. Ze sprak ook de internationale PEN-gemeenschap toe bij de lancering van de caselist (zie verder bij WIPC).

Reem Younes

Reem Younes is een Syrische schrijfster. Ze woont al negen jaar in België en publiceerde twee kinderboeken in het Arabisch. Sinds vorig jaar probeert ze in het Nederlands te schrijven.

Reem contacteerde ons na de opstart van ons project PEN-auteurs. We hopen haar in de volgende groep, die in 2026 start te kunnen opnemen, en zoeken ondertussen al naar manieren om haar te ondersteunen. Zo programmeerden we haar bij *Tussen de Letters* (de eerste keer dat ze haar gedichten in het Nederlands las!) en schreef ze een essay voor onze website over haar zoektocht naar het schrijven in een nieuwe taal.

Hamed Akram

We ontvingen in 2024 een vraag om hulp van Hamed Akrem, een Koerdische schrijver die al enkele jaren in België woont. Aangezien Hamed in een moeilijke situatie verkeert, lukte het hem nog niet om Nederlands te leren. We spraken hem met de hulp van een tolk, maar de communicatie verliep moeizaam. We moedigden hem aan om Nederlands te leren, wat hij ondertussen doet.

We brachten Hamed in contact met een bestuurslid van de Koerdische PEN, een Koerdische schrijver die in België woont. Hij ondersteunt Hamed nu en houdt ons op de hoogte.

Ewoud Sanders & Ellen Van Pelt tijdens het PEN-dispuut tijdens het VAV-congres.

5. PEN-DISPUTEN

Het Joods Informatie- en Documentatiecentrum (JID) dagvaardde schrijver **Herman Brusselmans** omdat zij vinden dat de auteur in een Humo-column (4 augustus 2024) had opgeroepen tot haat en geweld tegen de Joodse gemeenschap. Naar aanleiding van deze controverse hield het PEN-bestuur op maandag 16 september een intern PEN-dispuut. Dit resulteerde in een interne nota over deze kwestie, die we publiceerden op onze website.

Op zaterdag 16 november hielden we ons tweede PEN-dispuut tijdens het VAV-congres. Historicus Ewoud Sanders nam ons mee voor een boeiend discours over **de geschiedenis van het n-woord**. Daarna gingen we in gesprek met elkaar en met Ewoud Sanders over vragen zoals: kan je het n-woord nog gebruiken in een historische roman? Wat met de heruitgaven van boeken waarin het woord gebruikt wordt? Kan een racistisch personage het woord gebruiken? Er is nog veel stof voor discussie en we plannen een tweede dispuut in 2025 over dit thema.

Mirjana Maric, Sven Peeters, Sergey Sjamanov, Peter Vermeersch, Hani Albayari, Anne Provoost, Zeenat Afzali, Uschi Cop en Samuel Baker Byansi

6. PEN-AUTEURS

In het voorjaar 2024 startten we ons project 'PEN-auteurs' met een oproep naar kandidaten. We verspreidden de oproep via asielcentra, organisaties die met vluchtelingen werken en ook in de literaire wereld. Met een werkgroep binnen ons bestuur selecteerden we vijf auteurs. Voor elk van deze auteurs zochten we daarna twee mentoren, auteurs die in Vlaanderen wonen.

Op 19 juni 2024 ging ons project officieel van start met een eerste bijeenkomst van de vijf auteurs en hun mentoren.

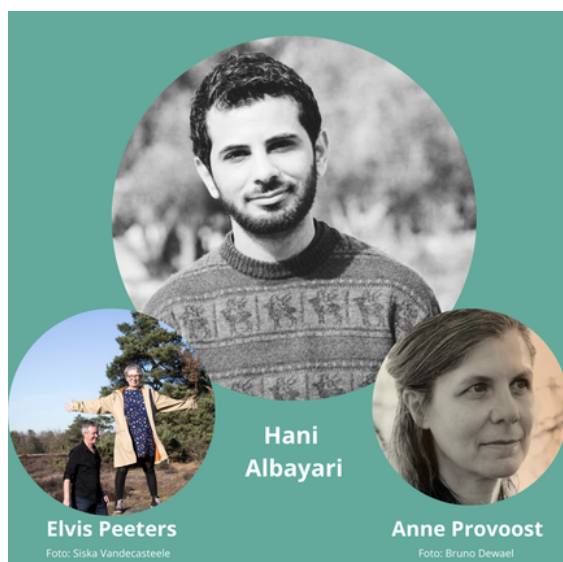
In het project staan het ondersteunen in het uitbouwen van een literaire carrière in het Nederlandse taalgebied én de ontmoeting tussen de PEN-auteur en de mentoren centraal. Voor schrijvers die oorlogs- en crisisgebieden moeten ontvluchten en in ballingschap moeten leven, is het essentieel dat zij schrijver kunnen blijven, ook in hun nieuwe thuisland. Daarom willen we hen ondersteunen bij hun literaire werk. Blijven schrijven, gelezen en gehoord worden: het is voor hen existentieel. Bovendien zijn hun teksten een verrijking van het lokale literaire landschap. Hun stemmen worden nog altijd te weinig gehoord en gelezen.

Met dit project erkennen we gevluchte auteurs als auteurs en niet als vluchtelingen. Het gaat niet om een hulpproject, maar om een uitwisselingsprogramma met Vlaamse auteurs. De mentoren en de PEN-auteurs spreken regelmatig af om samen te wandelen, te praten of elkaars werk te lezen. We laten de trio's vrij om zelf te zoeken naar wat voor hen een zinvolle invulling is en ondersteunen als organisatie waar nodig. We zoeken actief mee naar podium- en publicatiekansen en houden regelmatig contact met de PEN-auteurs en hun mentoren. Zo is er een WhatsApp-groep voor alle betrokkenen voor het project: een groep voor de mentoren apart en een voor de PEN-auteurs apart.

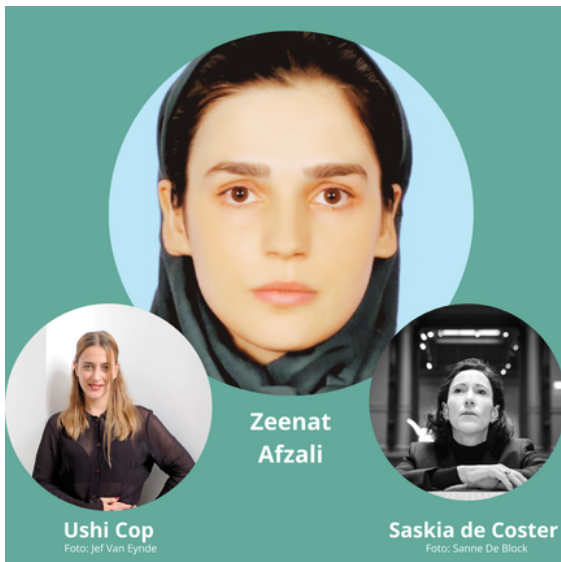
PEN Vlaanderen bekostigt voor elke auteur een **proefvertaling** van enkele gedichten of een prozafragment. Vertalingen zijn voor gevluchte auteurs immers een belangrijke brug naar het nieuwe taalgebied. We maakten ook een **brochure** voor de PEN-auteurs waarin we hen wegwijs maken in de literaire tijdschriften in ons taalgebied, uitgeverijen en literaire podia. We plannen om de groep PEN-auteurs en mentoren twee keer per jaar samen te brengen voor een **workshop of masterclass**.

Op onze website en sociale media communiceren we slechts over vier van onze vijf PEN-auteurs. Dit heeft te maken met de preciaire situatie van Samuel Baker Byansi, die hoewel hij in België asiel heeft aangevraagd, nog niet helemaal in veiligheid is. Hij maakt wel deel uit van de groep en woont de bijeenkomsten bij. Wanneer het veilig is, programmeren we hem ook (maar zonder te vermelden dat hij in België woont).

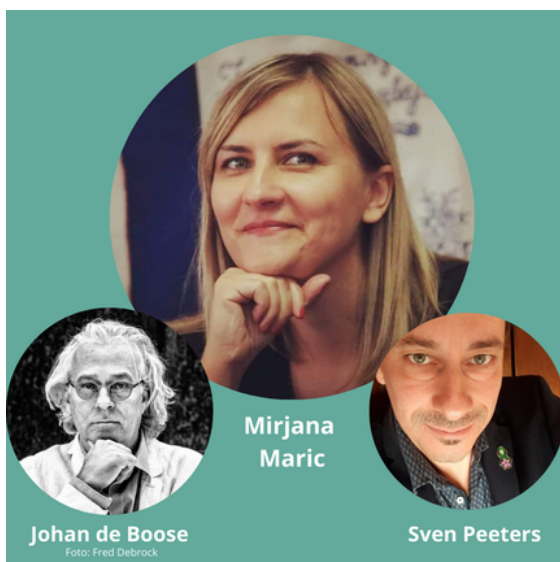
Dit zijn onze vijf PEN-auteurs voor de periode 2024-2026:

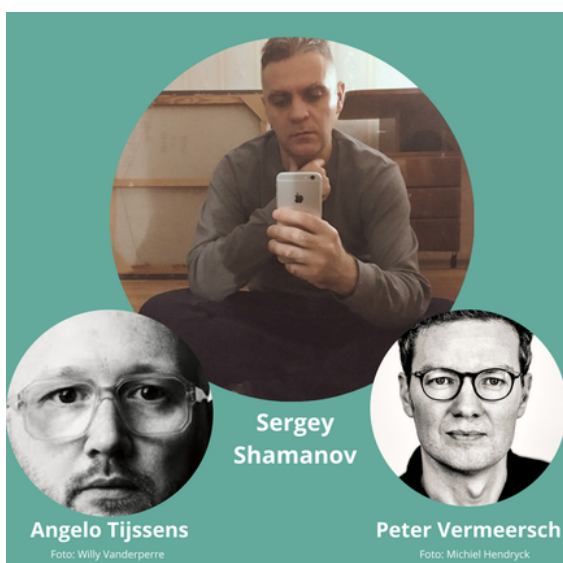
Hani Albayari (1990) is een schrijver, kinderboekenauteur en redacteur uit Palestina. Hij moest Gaza verlaten met zijn vrouw en kinderen en vluchtte naar België. In Palestina redigeerde en publiceerde Hani kinderboeken voor kwetsbare gemeenschappen. Hij zet zijn werk voort in België. Tijdens zijn carrière publiceerde Albayari zeven boeken, een dichtbundel en zes kinderboeken. Zijn eerste boek in het Nederlands is *De verloren kleuren*. Daarnaast schreef en publiceerde Albayari artikelen over literatuur en kunst in Palestina. Zijn mentoren zijn **Anne Provoost** en **Elvis Peeters**.

Zeenat Afzali (1993) werd geboren in Kandahar, Afghanistan. Ze studeerde rechten en richt zich vooral op vrouwenrechten. In 2021 publiceerde ze *In the name of Reason*, een boek over geweld tegen vrouwen in Afghanistan. **Ushi Cop** en **Saskia De Coster** zijn haar mentoren.

Mirjana Marić (1983) is een journaliste en schrijfster uit Servië. Met 13 jaar ervaring als journalist en redacteur heeft Mirjana belangrijke bijdragen geleverd aan het medialandschap in haar thuisland. In 2017 kreeg ze een jaarlijkse mediaprijs voor tolerantie, die werd uitgereikt door de commissaris voor de bescherming van gelijkheid en de OVSE-missie in Servië. Ze is een succesvol auteur en heeft twee boeken gepubliceerd: een poëziebundel en een journalistieke bundel. Haar mentoren zijn **Johan de Boose** en **Sven Peeters**.

Sergey Shamanov (1975) is een schrijver en scenarioschrijver uit Odessa (Oekraïne). Zijn eerste verhalen werden bekroond en gepubliceerd in verschillende tijdschriften in Oekraïne en Rusland. In 2017 was hij een van de winnaars van de nationale literaire wedstrijd *Coronation of the Word* (Kiev) in de categorie filmscript. Het filmproject *Selfiemanka* werd gepresenteerd in de finale van de Oekraïense nationale filmpitching in 2019. In 2021 won het scenario tijdens de wedstrijd *Coronation of the Word* in de categorie 'beste script voor een komische film'. In 2021 won het werk *The Flickering Window* de IWANTFILM horrorfilmscriptwedstrijd (Moskou) en werd het aangekocht voor verfilming. Zijn mentoren zijn **Angelo Tijssens** en **Peter Vermeersch**.

Samuel Baker Byansi is een onderzoeksjournalist, schrijver en mensenrechtenverdediger uit Rwanda. Baker is medeoprichter van M28 Investigates / Unité M28, een non-profit mediakanaal dat onderzoeks-, undercover- en open-source journalistiek bedrijft. Hij publiceerde het boek *From Watchdogs to Traitors* over de persvrijheid in Rwanda, waarvoor we een boekvoorstelling organiseerden. Zijn mentoren zijn **Gie Goris** en **Ivan Godfroid**.

Op zondag 11 november stonden onze PEN-auteurs voor het eerst samen op een **podium**. Ze werden bijgestaan door hun mentoren (zie Literaire Evenementen). Hani Albayari stond al voor een eerste keer op *Tussen de Letters*, in 2025 zullen ook de andere PEN-auteurs daar een podiumkans krijgen. We konden Hani ook al de kans geven om samen met zijn mentoren een gedicht te schrijven voor **Weesgedichten**.

Onze coördinator nam met enkele PEN-auteurs deel aan een tweedaagse bijeenkomst van het **International Partnership for Human Rights** (IPHR), een organisatie die zich richt op het beschermen van mensenrechtenactivisten. Deze bijeenkomst had als doel organisaties, mensenrechtenactivisten en schrijvers in exil met elkaar in contact te brengen en best practices uit te wisselen.

Daarnaast namen enkele PEN-auteurs die al voldoende Nederlandse spreken op onze kosten (en met een korting van Vonk&Zonen) deel aan de workshopreeks **Organiseer jezelf als auteur**. Dit was voor hen een boeiende introductie in de kwestie hoe ze hun literaire carrière in België vorm kunnen geven.

7. PEN IN DE GEVANGENIS

Sinds 2021 organiseren we in samenwerking met De Rode Antraciet in gevangenissen in Vlaanderen en Brussel lezingen over vrije meningsuiting. In 2024 verliep dit project moeizaam: geplande lezingen werden keer op keer geannuleerd vanwege de spanningen in de gevangenis. We betreuren dit, maar hebben uiteraard begrip voor de moeilijke situatie waarin de cipiers moeten werken. Er kon slechts één gevangenislezing doorgaan. Erik Vlaminck en Ellen Van Pelt trokken daarvoor naar de Antwerpse gevangenis.

8. DAG VAN DE PERSVRIJHEID

Op 3 mei 2024 werd internationaal de Dag van de Persvrijheid gevierd. Samen met de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de Université libre de Bruxelles (ULB) organiseerden we bij deze gelegenheid Difference Day in Bozar. Difference Day is een jaarlijks terugkerend evenement waarmee we telkens weer een nieuw publiek bereiken, vooral jonge studenten journalistiek. We zitten in de stuurgroep en werken het programma inhoudelijk mee uit. Dit is voor ons een uitgelezen kans om onze thema's en onze organisatie onder de aandacht te brengen.

Aan de vooravond van Difference Day ontvingen de Poolse regisseur Agnieszka Holland en het onafhankelijke Israëlisch-Palestijnse medium +972 Magazine de Honoray Title voor Freedom of Speech. Agnieszka Holland is bekend van films als *Europa Europa*, *Mr. Jones* en recent *The Green Border*. In deze laatste film brengt ze de schrijnende situatie van vluchtelingen die terechtkomen in de bossen tussen Polen en Belarus in beeld. Holland werd na deze film in Polen slachtoffer van een heuse haatcampagne. +972 Magazine is een onafhankelijk, online-, non-profit-tijdschrift dat wordt geschreven door Palestijnse en Israëlische journalisten. '+972' verwijst naar de telefooncode die in zowel Israël als de Palestijnse gebieden wordt gebruikt.

Onze voorzitter Alicja Gescinska interviewde beide laureaten tijdens Difference Day. Op het podium plaatsten we een Lege Stoel voor Perhat Tursun. Daarnaast ging onze voorzitter met Agnieszka Holland naar het Ritcs, waar zij voor een aula met studenten werd geïnterviewd over haar werk en de vrijheid van kunstenaars om maatschappijkritisch werk te maken.

9. SCHOOLLEZINGEN

PEN Vlaanderen zet niet meer actief in op schoollezingen (zie jaarverslag 2022). Als er sporadisch een vraag wordt gesteld, proberen we hierop in te gaan.

Zo hield bestuurslid Max Greyson op 15 oktober een lezing in de Artevelde Hogeschool over PEN, censuur en de vrijheid van meningsuiting.

10. HET VRIJE WOORD BIJ ONS

PEN Vlaanderen houdt ook de vinger aan de pols wat betreft de vrije meningsuiting in ons land. Dit doen we onder andere via onze maandelijkse rubriek **PEN vraagt** (zie Communicatie), maar ook door te reageren op gebeurtenissen in Vlaanderen.

Dichteres **Hind El-Jadid** werd op zaterdag 6 januari zes uur opgesloten in een cel nadat ze tijdens het Vlaamse volksfeest voor de start van het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie pro-Palestijnse boodschappen riep. We publiceerden een standpunt waarin we duidelijk stellen dat het opsluiten van artiesten een disproportionele actie is en dat het vrije woord op het podium gegarandeerd moet blijven, zonder het risico dat je als auteur in een cel belandt.

We schreven als organisatie ook mee aan het **Memorandum van het BoekenOverleg**. We ondersteunen twee vragen die volgens ons van groot belang zijn:

- de vraag om lange residenties van schrijvers buiten Europa mogelijk te maken;
- de vraag om alert te blijven in de relaties die ons land onderhoudt met landen waar de vrijheid van meningsuiting met de voeten wordt getreden. Er verblijven in ons land immers gevlochte auteurs die in hun land, maar ook daarbuiten, worden opgespoord. Zij zijn extra kwetsbaar wanneer officiële delegaties uit dergelijke landen met open armen worden ontvangen in België.

In 2024 waren we erg verontrust over de dagvaarding van schrijver **Herman Brusselmans**. We hielden hierover een dispuut (zie PEN-disputen). Gezien het belang van deze zaak voor de vrijheid van meningsuiting in Vlaanderen volgen we de rechtszaak nauw op en zijn we als PEN aanwezig bij de uitspraak.

11. HET VRIJE WOORD IN DE WERELD

Ook in 2024 hebben we op onze website, in de nieuwsbrief en op sociale media ruim aandacht besteed aan het vrije woord in de wereld. Als leidraad gebruiken we daarbij de nieuwsberichten en statements die ons via PEN International bereiken. We selecteren daaruit de berichten die relevant zijn voor ons publiek en besteden vooral aandacht aan nieuws over ons focusgebied Belarus of over de landen waaruit onze ereleden afkomstig zijn.

Enkele voorbeelden van berichten:

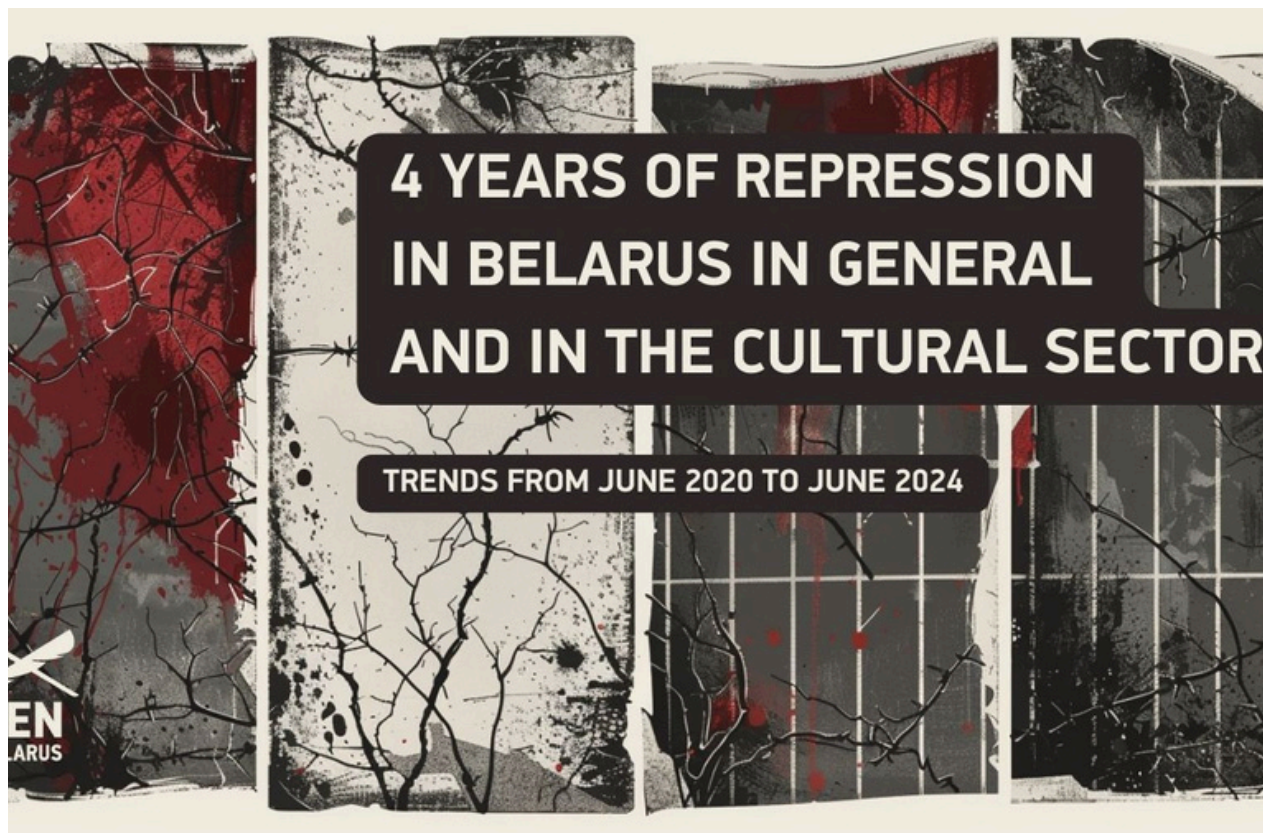
Tijdens het escalerende geweld in Gaza is de stem van Palestijnse schrijvers tot zwijgen gebracht. PEN International documenteerde de gevallen van 13 schrijvers en dichters die tussen oktober en december 2023 zijn vermoord, waarmee dit het dodelijkste conflict voor schrijvers in de recente geschiedenis kan worden genoemd.

Ons erelid, de Egyptische dichter Galal El-Behairy wordt in de gevangenis bedreigd met marteling en mishandeling en de toegang tot essentiële medische zorg wordt hem ontzegd. Wij beschouwen Galal El-Behairy's detentie als willekeurig en als vergelding voor de legitieme uitoefening van zijn recht op vrijheid van meningsuiting. We roepen nogmaals op tot zijn onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating en houden de Egyptische autoriteiten verantwoordelijk voor zijn gezondheid en welzijn in afwachting van zijn vrijlating.

PEN Belarus action group

PEN Vlaanderen is sinds 2023 lid van de Belarus Action Group van PEN International. We vergaderen online en plannen vanuit deze groep acties, zoals het verspreiden van de rapporten over de culturele repressie in Belarus. Op 9 augustus 2024 was het vier jaar geleden dat de betwiste presidentsverkiezingen in Belarus plaatsvonden. Sindsdien worden kritische stemmen onderdrukt. PEN Vlaanderen maakt deel uit van de Belarus Action Group. Samen met PEN International en PEN Belarus planden we die week verschillende acties op sociale media.

Eindejaarsschrijfactie

12. WRITERS IN PRISON COMMITTEE

PEN International spoort auteurs en journalisten op die – al dan niet in afwachting van een proces – vanwege censuur in gevangenschap verblijven en organiseert (schrijf)acties voor hen. Joke van Leeuwen neemt sinds 2023 de schrijfacties van onze WiPC-werking onder haar vleugels.

Op 1 maart 2024 organiseerden we een schrijfactie voor de Russische literair vertaalster Elena Koposova, die dreigde te worden uitgezet in Servië. Twee jaar eerder ondertekende ze een open brief waarin ze de grootschalige invasie van Rusland in Oekraïne veroordeelde. Ze liep het risico op willekeurige detentie als ze gedwongen werd terug te keren naar Rusland. De actie (die wereldwijd ook in andere PEN-centra gevoerd werd) wierp vruchten af: het uitzettingsbevel werd ingetrokken.

Op 21 maart 2024 werd **de nieuwe caselist van PEN International** gelanceerd. De caselist is een jaarlijks document met een overzicht van mensen die worden vervolgd, aangevallen of gevangengezet. De lijst bevat namen van schrijvers, uitgevers, journalisten, academici, dichters, toneelschrijvers, songwriters en vertalers – kortom, iedereen die met het geschreven woord werkt. Tijdens de lancering van de caselist vertelde ons PEN-lid Fatena Al Ghorra over de situatie in Palestina en het belang van het vrije woord daar.

Op 26 juni 2024 organiseerden we een schrijfactie voor de Belarussische filmmaker en journalist Andrej Hniot. Ook hij liep het risico onder dwang uit Servië gerepatrieerd te worden naar Belarus, waar hij hoogstwaarschijnlijk zou worden onderworpen aan willekeurige detentie en marteling. Dankzij de internationale druk werd Hniot op 31 oktober 2024 vrijgelaten en mocht hij Servië verlaten. Hniot hield op 2 november een persconferentie in Duitsland.

In 2024 startten we met het verzamelen van verjaardagswensen voor onze vijf ereleden, alle vijf gevangen schrijvers. We verzamelen deze wensen via de website en roepen onze leden op om hun gevangen collega's te laten weten dat ze niet vergeten worden

Dag van de gevangen schrijver

Elk jaar op 15 november, op de Dag van Gevangen Schrijver, vragen we aandacht voor schrijvers die gevangen zitten of vervolgd worden. We roepen op tot internationale actie om hen vrij te laten en te beschermen. In 2024 zetten we ons samen met PEN International in voor Jimmy Lai (Hong Kong), Kaciaryna Andrejeva (Belarus), Alaa Abd El Fattah (Egypte) en José Rubén Zamora Marroquín (Guatemala).

Eindejaarsschrijfactie

Voor de tweede keer op rij verzamelden we op zaterdag 21 december in de kelder van De Groene Waterman in Antwerpen. Onze PEN-leden schreven 83 wenskaarten aan gevangen schrijvers in Turkije, Rusland, Marokko, Iran, Belarus, China, Cuba, Egypte, Eritrea, Italië, India, Marokko, Myanmar, Peru, de Filippijnen en Oekraïne.

Belarus

De afgelopen vier jaar traden de Belarussische autoriteiten op brute en meedogenloze wijze op tegen de hele culturele sector. Onder andere schrijvers, journalisten en uitgevers zitten nu onterecht achter de tralies, op grond van wat ze schreven. De omstandigheden in de gevangenissen van Belarus zijn verschrikkelijk. Verschillende gevangenen worden momenteel langdurig in isoleercellen opgesloten, onder wie schrijver en advocaat Maksim Znak. De gezondheid van Nobelprijswinnaar Ales Bialiastki gaat naar verluidt snel achteruit door een gebrek aan toegang tot adequate gezondheidszorg.

PEN Vlaanderen wil samen met PEN Belarus deze schrijvers bijstaan. Daarom zamelden we in 2024 geld in voor **troostpakketten** met daarin pen en papier en voeding die lang houdbaar is. We zullen er in 2025 voor zorgen dat deze pakketten in Belarus terechtkomen.

13. WOMENS WRITERS COMMITTEE

We woonden op 8 maart het onlinecongres van het Womens Writers Committee van PEN International bij.

Daarnaast namen we op Vrouwendag deel aan de actie van PEN International voor Pinar Selek.

14. INTERNATIONALE SAMENWERKING EN CONGRESSEN

PEN Vlaanderen opereert in een internationaal kader en houdt zich aan de afspraken en werkwijzen die binnen de moederorganisatie PEN International worden gemaakt, een wereldwijd vertakte schrijversvereniging.

De PEN-centra komen op regelmatige tijdstippen samen om overleg te plegen en lijnen uit te zetten. Door deel te nemen aan de PEN-congressen kan de werking van PEN-Vlaanderen worden afgestemd op en ingebed in de globale werking van PEN International. Er worden dan ook vormen van samenwerking rond bepaalde actiepunten besproken met andere PEN-centra.

We namen in 2024 deel aan het onlinecongres van het **Womens Writers Committee** en het **Writers in Prison Committee**. Onze voorzitter nam ook deel aan het **PEN-congres in Oxford** van 24 tot 27 september. Het thema van dit jaar was 'Writers in a World at War'. Er werd gepraat over het belang van het PEN-charter, de rol van literatuur tegenover politieke begrenzingsen en de toekomst van de PEN-principes en de missie van solidariteit. Er werden moeilijke discussies gevoerd over onze maatschappelijke rol in tijden van oorlog, en over de vraag hoe we onze pacificerende rol best uitdragen in de buitenwereld.

Tijdens het congres heeft PEN International **twee belangrijke resoluties** aangenomen: een resolutie die de ernstige schendingen van de vrijheid van meningsuiting in Palestina en Israël veroordeelt na de gebeurtenissen van 7 oktober 2023, en een resolutie over de dringende behoefte aan beschermingsmechanismen voor schrijvers die wereldwijd risico lopen. Er werd opgeroepen om te blijven pleiten voor gerechtigheid, billijkheid en mensenrechten voor schrijvers in Palestina, Israël en elders in de wereld.

PEN Vlaanderen heeft tijdens het congres deelgenomen aan bijzondere vergaderingen die inzoomden op de situatie in Belarus, Oekraïne, Turkije en Iran. Ook hebben we deelgenomen aan een gesloten vergadering met PEN Moskou, een afdeling die de Russische president en de oorlog tegen Oekraïne niet steunt en daardoor in de verdrukking komt.

Tijdens alle congressen geldt de regel dat er geen foto's genomen mogen worden, tenzij met de expliciete toestemming van iedereen die op de foto staat. Na afloop van de keynote sprak onze voorzitter Adania Shibli aan en vertelde over de voorleesmarathon die PEN Vlaanderen voor haar heeft georganiseerd. Zij was PEN Vlaanderen enorm dankbaar en er mocht een selfie genomen worden.

Alicja Gescinska en Adania Shibli

15. PEN LOOPT

PEN loopt wordt stilaan een jaarlijks terugkerende traditie. Op 28 april 2024 liepen we voor de derde keer de Antwerp Ten Miles. Deze keer konden we rekenen op de sportieve benen van Saskia De Coster, Fikry El Azzouzi, Peter Terrin, Peter Theunynck, Jonathan Van der horst, Natalie Arien, Miek Van Belle, Julie Van Pelt en Ellen Van Pelt.

We liepen voor een goed doel: het PEN Emergency Fund. Dit fonds verleent financiële hulp, aan professionele schrijvers, journalisten, redacteuren en uitgevers die in nood verkeren om wat ze geschreven of gepubliceerd hebben en dringend geld nodig hebben, bijvoorbeeld om te kunnen vluchten naar een veiliger land of om hun leven weer op te bouwen na mishandeling of detentie. Onze actie bracht 230 euro op.

16. COMMUNICATIE

We werkten in 2023 een communicatieplan uit (zie jaarverslag 2023) waarop we in 2024 voortbouwden. We blijven ons richten op onze primaire doelgroepen in de literaire sector: onze leden, schrijvers en journalisten die (nog) geen lid zijn, vertalers, uitgevers, literatuurliehebbers, lezers en organisatoren. Daarnaast richten we onze communicatie op de publieke opinie.

ONZE CONTENT

De communicatiekalender die we opstelden in 2023 hebben we in 2024 voortgezet. Een overzicht van de inhoud waarvoor we kozen:

- **PEN vraagt:** PEN Vlaanderen richt zich niet enkel op het vrije woord in andere landen, maar houdt ook de vinger aan de pols in eigen land. Recente evoluties in het maatschappelijk debat, onder meer door de toenemende rol van sociale media, zorgen ervoor dat we waakzaam moeten blijven voor de bescherming van het vrije woord voor auteurs, journalisten en academici. Vaak worden ze geconfronteerd worden met onlinehaat, intimidatie en bedreiging. In deze maandelijkse rubriek interviewen we een Vlaamse auteur over het vrije woord in Vlaanderen. Hoe ervaren zij het vrije woord? Met welke uitdagingen hebben ze te maken? Dit zijn de auteurs en kunstenaars die in 2024 aan bod kwamen: Myriem Al-Kaddouri, Fatima Noori, Uschi Cop, Tuly Salumu, Anne Provoost, Laïla Koubaa, Karl van den Broeck, Annemarie Estor, Caro Van Thuyne, Tom Naegels, Gaea Schoeters en Humeyra Cetinel.

- **PEN geschiedenis:** in 2021 vierde PEN International zijn 100ste verjaardag. Naar aanleiding daarvan dook PEN in zijn rijke geschiedenis. Maandelijks posten we op sociale media fragmenten uit deze geschiedenis.
- Interviews met onze flatgasten
- Longreads (bijvoorbeeld over Belarus)
- Aankondigingen van en terugblik op onze evenementen

- Nieuwsberichten (gebaseerd op de berichten van PEN International)
- Berichten over onze acties (bijvoorbeeld voor gevangen schrijvers)
- Statements over het vrije woord in Vlaanderen en Nederland (bijvoorbeeld over Hind El Jadid)
- **PEN leest:** in onze boekenkast zetten we literaire werken geschreven door gevangen schrijvers en schrijvers in exil centraal. Maar ook boeken over de vrijheid van meningsuiting horen daar thuis. We willen met deze campagne boeken geschreven door stemmen die te weinig gehoord en gelezen worden onder de aandacht brengen. Het gaat om boeken die een verrijking zijn van het literaire landschap.

WEBSITE

Het hart van onze communicatie is de website www.penvlaanderen.be. In 2024 werden er 109 nieuwsberichten op de website gepubliceerd.

In 2024 waren er 15.107 pagina-weergaves en 7.316 bezoekers (gemeten door Koko Analytics).

NIEUWSBRIEF

Maandelijks sturen we een nieuwsbrief uit waarin de inhoudelijke artikels van de website gedeeld worden, waarin er extra aandacht wordt gevestigd op belangrijke evenementen en waarin de voorzitter in een editoriaal een update geeft van de PEN- werking.

De nieuwsbrief is een groot succes, met een stijgend aantal abonnees. De openingsrate is gestegen en ligt tussen de 55 en 60%. Ook bij belangrijke berichten of evenementen sturen we een nieuwsbrief.

	2022	2023	2024
abonnees	844	1209	1338

SOCIALE MEDIA

Sociale media blijven voor ons in de eerste plaats een manier om mensen de weg naar onze website te wijzen.

		2022	2023	2024
Facebook	volgers	1846	2118	2343
Facbook	bereik		17.156	19.503
Twitter	volgers	202	313	316
Bluesky (sinds december 2024)	volgers			73
Instagram	volgers	/	642	899

- Op onze **Facebookpagina** posten we alle content die ook op de website verschijnt en daarnaast ook onze PEN-leest-boeken en de fragmenten uit onze PEN-geschiedenis. We merken een toename van volgers en een vergroting van ons bereik op Facebook. Vooral berichten over onze evenementen halen het hoogste bereik. Uitschieters waren onze nota over Herman Brusselmans en het essay van Reem Younes.
- Sinds 2023 maken we actief gebruik van **Instagram**. We merken hier een grotere interactie met onze volgers dan op Facebook. Voor onze berichten op Instagram maken we regelmatig aparte visuals die beter geschikt zijn voor dit medium.
- We beslisten eind 2024 niet langer gebruik te maken van het mediakanaal X (het vroegere Twitter) vanwege de verontrustende ontwikkelingen sinds Elon Musk het platform overnam. We sluiten ons account op X niet af en onze vroegere posts blijven daar dus terug te vinden. Voor nieuwe berichten communiceren we nu via **Bluesky**. Hier leest u waarom we overstapten.

PERS

Bij belangrijke evenementen, zoals *Free the Word!*, versturen we een persbericht.

Ons persbericht over *Free the Word!* werd opgepikt door vrtnws en Erik Vlaminck mocht bij Klara vertellen over zijn *Lege Stoel*.

Onze voorzitter Alicja Gescinska besteedt in haar **columns voor De Morgen** regelmatig aandacht aan PEN-kwesties.

Lieven Stoefs pikte onze actie voor de Oeigoeren op en schreef onder andere over ons erelid Perhat Tursun in De Mening in De Standaard.

17. PEN-TEAM

Op zaterdag 18 mei 2024 benoemden we tijdens onze Algemene Vergadering maar liefst **zes nieuwe bestuurders** die onze ploeg versterken. Sigrid Wallaert, Oznur Karaca, Tom Toremans, Guido Snel, Tom Cools en Max Greyson sloten aan. Thomas Abelshausen zal een jaar meelopen met ons bestuur. Dit nieuwe bestuur zorgt voor een frisse wind in onze werking.

De bestuurders vormen de bestuursvergadering van de vereniging. De vrijwilligers staan het bestuur bij in de uitvoering van het uitgetekende beleid. Dat drie van de bestuursleden een andere moedertaal dan het Nederlands hebben, is voor PEN Vlaanderen een vanzelfsprekendheid.

Voor de werking en realisatie van haar plannen heeft PEN Vlaanderen sinds april 2023 een coördinerende beroepskracht halftijds in dienst. Zij neemt de coördinatie en communicatie op zich. Daarnaast hebben we sinds 2023 een freelancemedewerker voor het zakelijk beheer.

Aangezien de werkdruk voor onze voorzitter de afgelopen jaren significant toenam, hebben we besloten een statutenwijziging door te voeren die het mogelijk maakt om de voorzitter van PEN Vlaanderen een vergoeding aan te bieden. De Algemene Vergadering beslist jaarlijks hoe hoog die kan zijn, afhankelijk van onze middelen. Het gaat om een beperkte, symbolische vergoeding.

Het PEN-team bestond in 2024 uit:

Bestuur:

Patrick De Rynck
Hind Fraihi
Erwin Mortier
Peter Verhelst
Max Greyson
Guido Snel
Oznur Karaca
Sigrid Wallaert
Tom Cools
Tom Toremans
Alicja Gescinska: voorzitter

Vrijwilligersploeg:

Patricia De Laet: flatteam
Ine Van Agtmaal: flatteam
Uli Vinks: Flatteam
Ine Pisters: redactie teksten
Joke Van Leeuwen: WIPC
Aya Sabi, Lize Spit, Annemie Struyf, David Van Reybrouck en Erik Vlaminck: PEN-ambassadeurs
Anne Provoost, Elvis Peeters, Uschi Cop, Saskia de Coster, Gie Goris, Ivan Godfroid, Angelo Tijssens, Peter Vermeersch, Johan de Boose en Sven Peeters: PEN-mentoren voor onze PEN-auteurs

Medewerkers:

Filip Reyniers: zakelijk leider (freelance)
Ellen Van Pelt: stafmedewerkster (2,5 dag per week, in loondienst)

PEN Vlaanderen is geen eiland in het literaire en culturele werkveld. Samenwerking met andere verenigingen en organisaties is noodzakelijk en verhoogt onze slagkracht. We merken ook dat de voorstellen om samen te werken intenser worden, gezien de toestand in veel delen van de wereld. PEN Vlaanderen is trots op het brede scala aan partners met wie we in 2024 mochten samenwerken.

We danken uitdrukkelijk: Antwerpen Boekenstad – Behoud de Begeerte – Boekhandel De Groene Waterman – Boekhandel Het Voorwoord – ICORN – Literatuur Vlaanderen – Passa Porta – PEN International – Poëziecentrum – Universiteit Antwerpen – Festival van de Gelijkheid – Vlaamse Auteursvereniging – VUB – DRUK in Leuven – ULB – UCL – Pax Christi – 30cc/Wagenhuys – AMOR – PEN Belgique Francophone – Het Letterenhuis – Boektopia – Crossing Border – Arenberg Schouwburg – Ritcs – Barboek